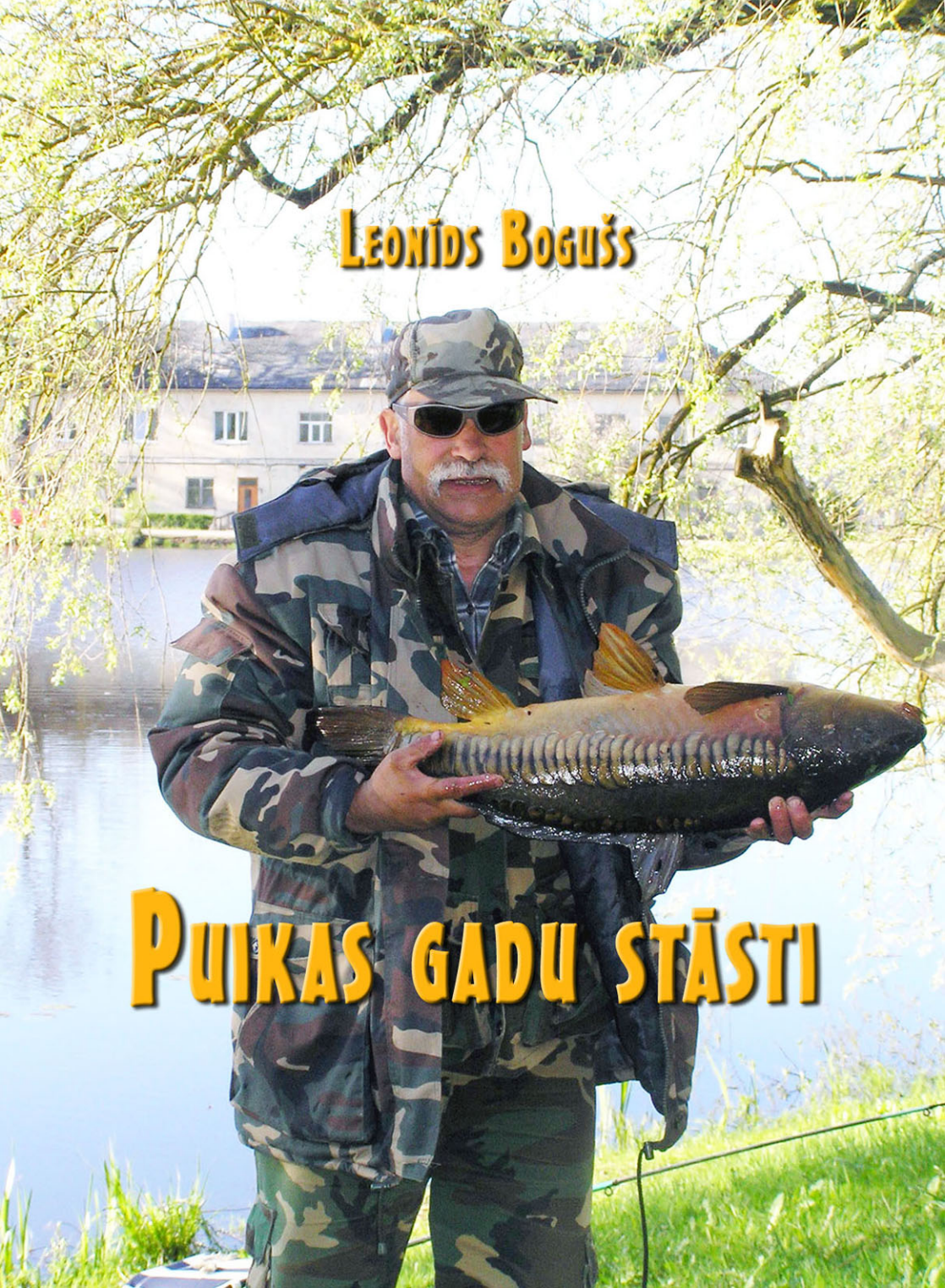

LEONĪDS BOGUŠS

PUIKAS GADU STĀSTI

Leonīds Bogušs

Puikas gadu stāsti

Leonīds Bogušs

Puikas gadu stāsti

Dižstende, 2007

UDK 908 (474.3)
Bo 304

Literārā apdare un teksta salikums:
Zigurds Kalmanis

Korektūra: Maija Brūvere un Sanita Zute

Izdevums sagatavots un izdots biedrībā
“Aleksandra Pelēča lasītava”

Fotoattēli no autora personīgā arhīva
un Visvalža Steimara negatīvu kolekcijas

ISBN 978-9984-9886-6-5

© L. Bogušs - teksts

© Z. Kalmanis - vāks un iekārtojums

© Biedrība “A. Pelēča lasītava” - tiražējums

BALOŽNĀJĀ
1. DAĻĀ

LEVIĀDS

Atverot vai katras grāmatas pirmo lapaspusi, nevilšus jājautā: „Kāda ir tava dzīves filozofija, rakstītāj?” Tā aizvien mēdz būt netverama, starp rindām ieslēpta un katru lasošu cilvēku aizskar, savilgno savādāk.

Es vēlos ar pasauli sarunāties iespējami vienkāršā valodā. Tā ir saules, mēness, zvaigžņu, mūsu ieelpojamā gaisa, zemes un ūdeņu valoda. Tā ir katram pazīstamu vai arī nepazīstamu dzīvnieku, augu, ik parastākās zālītes, sīkākā knisliša un tārpiņa valoda. Tas ir viss, kas sasaista cilvēka maņas, viņa uztveres spēju ar dabas norisēm, iztēli ar apkārtējās dzīves notikumiem, kas dīvainā kārtā aizlido caur mūža gadiem kā ziboši mirklji.

Manas dzīves filozofija tepat vien — Muižā radusies, veidojusies un attīstījusies. Ienākusi manī no sataustāmām lietām, no redzamām un izprastām parādībām, atstādama brīvus jautājumus vēl šodien mazāk izprotamajā, pārlaicīgajā.

Muižļaužu izturēšanās, principi, savas vietas mīlestība, savstarpējās saskarsmes, kas no klusas čaboņas dažbrīd uzbrāzmo visai vētrainās bangās. Darbs, nauda, ģimene, bērnu audzināšana, atpūta, laicīgie prieki, bēdas un izmisuma brīži. Varbūt dažviet grāmatā jutīsiet sabiezinātus krāsu toņus, ironiju vai skumju nožēlu, bet iztēle jau tā iekārtota, lai atmiņa spēlētos ar ikdienišķo, sajaucot pasaules krāsas visneparastākajā gleznā — dzīve.

Vērojot, ieklausoties, vērtējot veidojas pasaules uztvere. Cilvēkam dabā ir vien maza kukainīša, neievērojama smilšu graudiņa vieta. Tik bezgaldaudz līdzīga augu, kukaiņu, dzīvnieku, zivju un manis paša cilvēciskajā būtībā, kur izmantošanas un pakļaušanas instinkti pārmāc mīlestības un gara brīvības tieksmes. Makšķernieka gaitās vērojot dabas skaidrās dzīles, viegli saskatīt visuma un indivīda savstarpējo saikni, bet paliek arī daudz nesaprotama un neaptverama. Dieva zemīte ir nepārtraukta mācību un izzināšanas skola, ko apgūstam visu apzinīgo dzīvi, bet šī grāmata — sīks rāsas piliens manas pasaules apjautas miglas vēlos.

DAŽI RADURAKSTI

Vecāmāte Marija, saukta Buja, piedzimusi un jaunības gadus aizvadījusi Daugavpils apriņķa Kapiņu pagasta Aleksandrovkā. Vecaistēvs Kaļistrats, savukārt, Daugavpils Deņisovkā — tieši blakus Kapiņiem. Abu sētas stāvējušas viena un otra ciemata tuvākajās malās. Vakarēšanu reizē saskatījušies un vairs nav varējuši viens bez otra iztikt ne stundu.

Vecāmāte bija vecākā meita deviņu bērnu ģimenē. Viens no viņas pieciem brāļiem dzimis pirms viņas. Arī Kaļistrata vecākiem septiņi bērni, bet viņš — vecākais no četriem brāļiem un trim jaunākām māsām.

Mani vecvecāki dažreiz stāstīja par savu jaunību. Vectēvs dienējis Krievijas cara Nikolaja armijā. Gadījies, ka dabūjis tribunāla spriedumu — astoņus mēnešus cietumā par „skrejlapu” izplatīšanu. Kāds no viņa dienesta biedriem bijis lielinieku — boļševiku piekritējs un ienesis kazarmās paciņu proklamāciju. Politpārvaldes špiki — slepenie novērotāji šo izsekojuši un tūdaļ nākuši arestēt. Pūsis nobīlī iedevis paku seržantam Semjoničam (tā dienesta biedri saukuši vectēvu, kurš jau uzdienējis divas svītras uz uzpleciem), lai paslēpj. Kaļistrats ielicis proklamācijas spainī, virsū uzmetis lupātu un pastūmis spaini zem savas gultas. Zaldātiņu izkrautījuši, bet nekā. Klusējuši arī pārējie, bet viens no špikiem nejauši aizķēris ar zābaka purnu pagultē pabīdīto spaini. Spainis apkritis, skrejlapas izbirušas. Kad nu skaidrojuši, kuram tā gulta — seržantam Kaļistratam Trifanovam. Tūdaļ vajadzējis likt rokas uz muguras un sekot žandarmiņiem. Tās pašas dienas vakarā arī bijusi tiesa par neuzticību caram.

Pēc mēneša sēdēšanas pie ūdens, maizes un šķipsniņas sāls lielinieki visus ietupinātos atbrīvojuši, nekavējoties ieskaitot savas armijas rindās. Tā arī vectēvam vajadzējis *šturmēt* Ziemas pili. „Pastaigājoties” pa pils lepnajām istabām, divatā ar draugu nočiepuši cara ģimenes guļamistabas aizkaru stangu. Kad kāda pazīstama dzelžu meistara sētā guvumu dalījuši, atklājies, ka manta nav vis tikai apzeltīta, bet viscaur no zelta. Pītera Židiņi par to samaksājuši labu *čunguru* naudas. Atgriezies mājās, vectēvs varējis apņemt sievu un nosvinēt kāzas. Trīs dienas dzēruši un uzkoduši vienā sādžā, trīs otrā pie līgavaiņa vecākiem.

Vecāmāte Marija jaunībā bijusi smuka meita. Viņas garie melnie mati, bizē sapīti, sniegušies līdz dibenam, kā teica vectēvs.

Biezi un spīdīgi mati, lielas, dzirkstošas acis, stalts augums. Kā lai tādu meitu nemīlē? Varu apliecināt, kaut biju tikai gadu vecs, ka garo bizi vecāmāte nogrieza savā 45 gadu jubilejā muižā, 1948. gada 4. aprīlī.

Vecaistēvs jaunībā bijis zaļacains, stalts tumšmatis ar kuplām augšup savirpinātām ūsām. Dzīvespriecīgs un humorpilns cilvēks, aizrautīgs dažādu atgadījumu stāstnieks. Cik Marija raksturā stingra un valdonīga, tik Kaļistrats vienkāršs un pakļāvīgs. Kā runā, pretpoli pievelkas. Laikam tāpēc viņi sadzīvoja ļoti labi.

Viņu jaunākais bērns — mazais Romāns nomira četrarpus gadu vecumā. Zēnam sēdot virtuves plītspriekšā, aizdegās klēpī paņemtā lupatu lelle. Talsu slimnīcā puiku glābt neizdevās, jo bija stipri apdedzis sēklinieku maisiņš. Divas diennaktis mocījies, nenākot pie samaņas, viņš mira mātes rokās. Pēc šī pārdzīvojuma Marijai piemētās epilepsija. Vecāko dēlu, 1925. gadā dzimušo Latvijas pilsoni Larionu 1944. gadā iesauca latviešu leģionā un aizveda cīnīties par Vācijas fīrera stulbajām idejām. Viņš krita savā pirmajā kaujā pret Krievijas tautiešiem. Laikam ne gluži veltīgi, jo Dievs pasaulei lēma uzvarēt gan brūno, gan sarkano mēri.

Kad kādreiz mans tēvs ar Kaļistratu sita trumpas, joki sprēgāt sprēgāja. Ilja jautāja: „Par kuru internacionāli tu, Kaļistrat, īsti esi? Par otro vai trešo?” Vectēvs uzcēla stiķi, nolika Iljam priekšā nākamo trīs kāršu vēdekli un paziņoja: „Es esmu par savējo, jo nezinu ne pirmo, ne otro, ne trešo.” Tā sprieda lielais vairums lauku vīru.

Marijai un Kaļistratam bija vecākā meita Ustinija — mana mamma un jaunākā meita Jevdokija. Tā gadījās, ka obligātā karadienesta jūrnieks Valdis atvaļinājuma laikā sastapa Trifānovu Jevdokiju un parūpējās par abu meitas Dainas laišanu pasaulē. Vēl pēc pāris gadiem piedzima meita Anita. Valdis brauca tālējās ar SRT tipa kuģiem, *kāsa lielo siļķi* un pelnīja brangu naudu. Tante tērēja sapelnīto ar maksimālu ātrumu, lai ģimenei tiek vairāk, jo lielākā daļa jūrnieku pēc atgriešanās krastā pūlējās likvidēt iespējami daudz šņabja. Valdis nebija gluži izņēmums. Kamēr tika no Rīgas ostas līdz Rojai, pa ceļam gadījušies krogi rūca vien no izslāpušo zvejnieku pudeļošanas. Vieni nodzērās no kuģiem pavisam, citi dzēra un strādāja, vēl citi nomira. Kā jau nu liktenis katram lēmis!

Kad septiņdesmitajos gados Valdim, ko mēs saucām vienkārši par Rojas onkuli, sāka streikot veselība, meitas bija izskolotas un izprecinātas. Viņš nomira 59 gadu vecumā. Arī tantei veselība ne īpaši laba, pārciestas vairākas smagas operācijas, bet

viņa vēl joprojām dzīvo savos Rojas Okeānos.

Vecāsmātes nervi vecuma galā neizturēja. Viņa joprojām nevarēja samierināties ar neziņu par Lariona likteni, kaut pašai pietika spēka apkopt sevi un vectēvu. Tādēļ padarīja sev galu 1983. gada 1. jūnijā. Vectēvs neilgi pēc tam savos 86 gados pavisam nevajadzīgi pacēla ballu ar sāļtu gaļu. Smagajā mūža darbā viņu vienmēr bija mocījusi bruka — vēderplēves iekaisums, un nu tā, protams, plīsa. Padomju slimnīcā Talsos vectēvu ārstēja padomju ārsts Stalts. Lai gan dakteris apgalvoja, ka viss kārtībā, pēc trim dienām Kaļistrats nomira, bet miršanas apliecinājuma diagnoze — sirds nepietiekamība.

Jāteic, ka mīļo tuvinieku man pietrūkst visbiežāk, tādēļ Stendes Bungu kapsētā aizvien parunājos ar Aizsaulē aizgājušajām dvēselēm.

UKRAINI ZĀRS

Visdrūmāko dzīves pārbaudījumu ceļš! Tā jāraksturo manu vecāku dzīvesstāsti.

Tēvs Ilja dzimis 1918. gada 8. jūlijā Marijas un Ivana Bogušu ģimenē Ukrainā, Kijevas apgabala Perejaslovas-Hmeļņickā, vienas no lielākajām Dņepras pietekām — Pripetes upes krastos. Ģimenē bijuši četri brāļi un viena māsa, bet viens no brāļiem miris neilgi pēc dzimšanas ūsainā Staļina organizētā Ukrainas bada laikā. Pilnu tālaika nevainīgo upuru skaitu nezina neviens.

Pēc pamatskolas Ilja aizgāja darbā cepuru šūšanas fabrikā par palīgstrādnieku. Jau pēc pieciem darba mēnešiem viņu pārcēla uz šūšanas cehu par noliktavas priekšnieka palīgu. Droši vien jaunajā zēnā priekšniecība saredzēja kārtīgu darbinieku. Cehā viņš iemanījās žokejcepuru šūšanas prasmē, strādājot tur līdz iesaukšanai obligātajā dienestā.

Bija 1939. gada rudens un Ilju atsūtīja dienēt uz Latviju krasta apsardzes robežsargu rotā Ventspilī. Otrā pasaules kara sākumā, vācu armijai uzbrūkot, kareivis Ilja vienā naktī pārtapa kājnieku vada seržantā. Drīz vien viņa vienība attapās pie Narvas Igaunijā, kur pirmajā kaujā jaunizceptais seržants krita gūstā. Karagūstekņa pārdzīvojumi ar spalvu nav aprakstāmi, bet pēc gūstekņu noņemšanas šausmām viņu nosūtīja darbos uz Talsu apriņķa Stendes muižu — Stendes selekcijas stacijas rīcībā, bet stingrā šucmaņu uzraudzībā.

Apstākļus nevarēja saukt par spīdošiem, lai arī gulēšanai virs galvas mazliet vairāk kā zvaigžņota debess, tomēr pats smagākais un netīrākais darbs. Viss kā jau vergam, bet karš katram deva savu

daļu. Līdzjūtīgas dvēseles, kamēr uzraugi neredz, slepus pasvieda pa kancītim maizes, jo par ēdināšanu strādinātāji mēdza piemirst. Ilja izturēja visus karagūstekņu pazemojumus un 1943. gadā sastapa savu mīlestību, nākamo sievu.

Ustinija Trifanovu ģimenē piedzima Daugavpils Kapiņu pagastā 1922. gada 28. septembrī. Kā vecākais bērns ģimenē, viņa agri un daudz radināta pie darba. Mācījās Kapiņu pagastskolā, bet, vecākiem pārceļoties darbā uz Talsu Vandzenes pagasta Oktes muižu, Ustinija beidza pamatskolu Vandzenē.

Kaļistrats un Marija Oktē bija cūkkopēji. Latvijas prezidents Kārlis Ulmanis par teicamu bekoncūku audzēšanu apbalvoja Kaļistratu Trifanovu ar Atzinības rakstu, pasniedzot sudraba pulksteni ar gravējumu. Vēlāk vecaistēvs strādāja pie valsts muižas zirgiem, bet vecāmāte slauca Oktes laidaru govīs, kamēr viņu paziņa Stendes muižā Voldemārs Ozols 1937. gadā aicināja strādīgo Trifanovu ģimeni uz Stendes selekcijas staciju. Arī Ustinija bija slaucēja selekcijas stacijas kūtī, kur vēlāk pie smagākiem darbiem šad tad norīkoja karagūstekni Ilju Bogušu.

Jāteic, ka jau 1942. gadā 20 gadus vecā Trifanovu Ustinija apprecējās ar Ernestu Prūsi-Kleinhofu, bet neilgi pēc kāzām vācu vara nosūtīja jauno sievu darba dienestā uz Vāciju. Kopdzīve ar Ernestu Prūsi pajuka.

Psiholoģija esot mācība par prātu. Bet vai tikai? Laikam arī par neprātu. Kas tik neslēpjas mūsu zemapziņā!

Atminos tēva stāstu par to, kā viņš paglābies no šucmaņiem, kad bijis ieskatījies mūsu mammā un 1943. gadā, gūsteknis būdams, ciemojies viņas istabiņā Sarkanās mājas augšstāvā. Tad vēl pasaulē nebija ne Hariņa, ne manis, bet, par spīti karam un apbruņotajiem varasvīriem, Ustinija ar Ilju alka viens otra mīlestības. Ļaužu sētās virmoja Ziemassvētku noskaņojums. Vai pasaulē valda miers, vai plosās karš, Ziemassvētki tāpat ienāk cilvēku dvēselēs. Savas tolaiku izjūtas mani vecāki paņēmuši līdzī Aizsaulē. Mamma — 1964. gada jūlijā, tēvs — 1983. gada oktobrī, bet viņu aizsāktā dzimta turpinās mūsu mazbērnos.

Varbūt tas bija liktenis, varbūt kaimiņiene Gaida Kore, kura aizkavēja bruņotos vīrus, kamēr karagūsteknis Ilja izkāpa pa Ustinijas istabas logu un norāpās zemē, turēdamies pie mājas galā blīvi saaugušajām mežvīnu stīgām? Laikam jau dažādu sakritību kopums, kas paredzēja nenovēršamu mūsu ierašanos pasaulē. Pašās Otrā pasaules kara beigās vietējie aizsargi pēc vāciešu varas rīkojuma vāca kopā visus saimniecībā nodarbinātos karagūstekņus,

lai sūtītu nezināmos ceļos, bet arī tad Ilja ar Vasiliju Sinakēviču paspēja ķērājiem izsprukt. Buku Sofija, mamma Ustinija un vēl dažs palīdzīgs cilvēks Kučieraugšas pažobelē virs pienotavas ierīkoja paslēptuvi, kur abi vīra gabali pārlaida nemierīgos laikus un izdzīvoja. Nāca citi laiki, cita vara, cita dzīve.

Pirms šiem notikumiem Ustinijas liktenis bija sarežģīties pietiekami. Ar Jaunzemju sētas saimnieka, tālaika pagastveča Frīštika parakstītu rīkojumu Ustiniju 1942. gada 3. martā nosūtīja spaidu darbos. Apstākļi tur izrādījās tik smagi, ka viņa nepilna gada laikā sabeidza plaušas. Slimība ļāva mammai nodzīvot tikai 19 gadus pēc kara beigām. Tomēr liktenis arī Vācijā izlēma, ka komandantūrā, kur katru nedēļu vajadzēja ierasties uz pārbaudi, strādās kāda jaunkundze no muižas — šķiet, bijušo baronu fon der Brigenu atvase. Šī sieviete palīdzēja Ustinijai 1942. gada 27. decembrī atgriezties Latvijā. Pēc divu nedēļu ceļa vectēvs Kaļistrats izcēla savu gulošo, slimo meitu no vilciena vagona. Vecāku mājās kopšana bija labāka, tādēļ slimība nedaudz atlaidās. Vai tas bija liktenis vai Dieva griba?

Mātes brālim Larionam izgāja ļaunāk. Viņu mobilizēja vācu armijā 1944. gada 3. martā, aizveda uz iesaukšanas punktu bruņotu sargu pavadiībā, jo saņēma ciet vectēva dzīvoklī Ezerniekos. Larionu Trifanovu apmācīja seržantu skolā, bet jaunais karavīrs neskaidros apstākļos krita tā saucamajā Poļu koridorā pie Sčecinas. Pēc 1993. gada īpaši interesējās par viņa likteni, bet panākumu nebija. „Friču” arhīvi klusē, negrib atklāt, ka nobendējuši muižas puiku sava slimā Ādolda armijā. Dīvainā gan šiem loģika, ka pēc 2000. gada vēl dzīvajiem maksā kompensācijas. Laikam jau gluži visu nevar norakstīt uz kara apstākļiem un likteni. Diemžēl mans mūžs būs par īsu, lai pilnībā noskaidrotu Lariona likteni. Patlaban sēžu savā dzīvoklī, raugos pa logu uz vectēva sētu, kur pēdējos soļus mūšpusē 1944. gada pavasarī gāja manas mātes brālis. Logi tur tumšām, tukšām acīm. Lēnām norit pa asarai.

Kad 1943./44. gadu mijā Ustinija saskatījās ar Ilju, abu dzīvē aizsākās jauns posms. Mans vecākais brālis Haralds piedzima 1944. gada 19. septembrī, bet pilnvērtīgu ģimeni Boguši dibināja tikai 1946. gada vasarā, kad Ilja atgriezās no filtrācijas nometnes un papildus dienesta laika padomju armijā. Tad varēja adoptēt viņu pirmdzimto Haraldu, dodot bērnam Bogušu uzvārdu. Vēl pēc gada, 1947. gada 14. martā, piedzima otrs Bogušu dēls Leonīds. Iedzīves sagādāšanā jaunajai ģimenei palīdzēja vecāki un darba vietas vadība selekcijas stacijā.

„Ūsainis” bija nospiedis ukraiņus pavisam „uz ceļiem”, tādēļ, lai izbēgtu no bada nāves, dēla Iļjas mudināta, Ukrainas vecmamma Marija, viņas dēls — mana tēva jaunākais brālis Nikolajs ar sievu Valiju un jaunāko māsu Mariju (meita, kā tautā saka, „piens un asinis”) brauca uz Latviju, bet tēvatēvs devās uz Žitomiru, kur vecākajam dēlam Stepanam sava pirmskara saimniecība.

Iļja sagaidīja radus Stendes dzelzsceļa stacijā un atveda uz Baložmāju, kur tolaik dzīvojām. Kad Nikolajs un Valija sāka strādāt selekcijas stacijā, viņiem Mazstendes pusmuižas ēkā piešķīra lielu istabu un virtuvi, kas atradās cieši blakus kopīgi lietojamai maizes krāsnij. Vēlāk situācija viņu dzimtenē mazliet normalizējās. Mans vectēvs Ivans aicināja atgriezties Perejaslovā-Hmeļņickā, kur pats strādāja par meistaru saulespuķu eļļas ražošanas uzņēmumā — bija vīrs ar zelta rokām.

Boguši no Mazstendes aizbrauca, uzcēla māju Mičurina ielā Perejaslovas priekšpilsētā Pidvorkos aiz Pripetes upes. Tā ir jauka, sakopta vieta. Vectēvs Ivans saindējās, nelaimīgi sprāgstot gāzes balonu, un 1956. gadā nomira. Vecāmāte Marija, jau guļot uz miršanu, 1960. gada ziemā lika savam dēlam Nikolajam sūtīt mums — latviešu brāļiem (tā viņi mūs uzskatīja) pārtikas paku uz Dižstendi. Mēs bijām ļoti pārsteigti, kad saņēmām augļus, Ziemassvētku saldumus, garās konfektes, izcili lielas saulespuķu sēklas, ko puikas saukāja par sērmoškām. Vēl pakā bija krāšņi izkrāsotas piļu olas Lieldienām. Tieši tai dienā, kad Ukrainas vecmamma Marija aizgāja debesīs, mums pienāca viņas sūtījums. Viņa bija ticīga sievietē, tāpat kā mūsu otra vecmamma Trifanovu Marija. Abas ticēja aizkapa dzīvei, kas būs labāka par laicīgo. Tagad vecmammās Marijas paradīzes dārzos kopā dēsta puķes, runājas un vada vieglās dienas, ko laicīgajā dzīvē baudīt nenācās.

Mātei liktenis lēma īsu mūžu. Atgriežoties no ogošanas vai sēņošanas Bungu mežā, viņa mūs — abus puikas — bieži vedināja izstaigāt kapsētu. Reiz sacīja, ka arī viņai vairs maz atlicis dzīvot. Četrus gadus pēc mūsu sarunas, 1964. gada 13. jūlijā mammīte nomira. Tas notika piecas dienas pēc mūsu tēva četrdesmit sestās dzimšanas dienas. Man tas bija vistumšākais dzīves laiks. Brālis Haralds tolaik dienēja padomju armijā un atradās zemūdeņu brigādes kara bāzē „Novaja Zemļa”, jo izmācījās par hidroakustiķi.

Bija jādzīvo tālāk. Pēc pamatskolas pabeidzu Zūru profesionāli tehnisko skolu, tad armijas laiks un priekšā visa plašā pasaule...

Haralds apprecēja ukraiņieti Annu un dzīvoja Sevastopolē,

bet 2006. gada 22. jūnijā mira no jaunas slimības. Viņu vienīgajam dēlam ir meitiņa. Es apņēmu talsenieci Ināru. Mūsu diviem dēliem arī ir meitiņas. Man šķiet, ka mūsu mazmeitiņas ir gudrākie un skaistākie bērni.

KRISTĪBAS

Man varēja būt kādi septiņarpus gadi. Vasaras sākums padevās karsts. Vecmamma ar tanti Jevdokiju sadomāja braukt uz baznīcu Jaunpagastā. Jānokristot manu māsīcu Dainu. Haraldu un mūsu mammu ņemšot par krustvecākiem. Zili brīnumi! Desmitgadīgs krusttēvs!

Braucām ar atsperratos aizjūgtu muižas zirgu — patiesībā sarkanbrūnas spalvas zirdzeni vārdā Dole. Ratos vieni sievieši un mēs — divi puikas. Vecmamma „komandēja parādi”, bet par kūčierieni piestrādāja mūsu mamma. Ceļā caur Purgaliem daudz visādu neredzētu ainavu, bet apmēram pēc stundas pietājām Jaunpagasta kapsētas žogmalā. Netālu vīdēja baznīcas ēka ar slīpo divkārsā pareizticīgo krusta zīmi torņa smailē. Tepat kapsētā apglabāts mūsu onkulis Romāns, kurš nelaimīgi miris, nesagaidot piecu gadu vecumu. Mēs ar Hariņu vēl paguvām apskatīt, vai viss kārtībā ar Romāna mazo kapa kopīņu, kad vajadzēja braukt uz baznīcu.

Vecmamma iegāja baznīcā pie šejienes priestera — popa. Mēs palikām ārpusē. Gaidījām ilgi. Mamma ar savu māsu sprieda, ka iepriekš sarunātas lietas gan vajagot ātrāk kārtot. Mēs ar brāli vairākas reizes apsoļojām baznīcai apkārt. Visi stūru stūri te pamatīgi jāizpēta. Gluži pārgaidījāmies, kad uzradās vecmamma un paziņoja, ka pēc desmit minūtēm varēs iet iekšā. Ratos aizmigušais kristāmbērns gan „neklapēja ne ausu”.

Baznīcas kristāmtelpā pie četru spaiņu tilpuma ūdensmucas stāvēja pops un mūs gaidīja. Tur laikam bāzīs kristīt mazo Dainu. Kad nu noskaitīti visi nepieciešamie pātari, Jevdokijas tante iztīstīja mazuli no drēbītēm un pasniedza popam. Tikko šis sāka mērkēt meitēnu ūdenī, mazā nekavējoties laida vaļā lielo brēcienu. Tas, sa-protama lieta, nerimās līdz pat ceremonijas beigām. Mums, puikām, tā darīšanās šķita pavisam smieklīga. Smējām gluži atklāti, tāpēc pops mūs izstūma laukā. Mamma nāca līdzi, lai nodotu krietnu brāzienu. Kad mamma aprīma un atgriezās baznīcā, smējām vēl trakāk.

Hariņu pēc brīža atkal sauca iekšā, bet mani „uzraudzīt” iznāca popa dēlēns, kuram nebija vairāk gadu kā man, bet gluži

“popīga” izturēšanās. Dainas kristību lieta ievilkās stundas ilgumā. Kad beidzot visi tika laukā, gājām sakopt Romāna kapiņu. Tante auklēja mazo Dainu, lai bērns drīzāk pārstātu raudāt, un šķendējās, ka ūdens baznīcas ballīā bijis pārāk auksts. Vecmamma gan mierināja, ka viss būs labi, bet jau vakarpusē, kad bijām mājās, mazajai māsīcai cēlās temperatūra.

Nokristītā knīpa slimoja veselu mēnesi. Feldšeris Aurītis katru vakaru nāca likt bērnam „bankas”. Kā nekā, plaušu karsonis. Vectēvs pārmeta vecmammai to aukstā ūdens peldi, bet mūsu mamma strīdos nejaucās. Visnopietnāk izturējās Harijs — krusttēvs taču!

EGĻĪTE BALOŽMĀJA

Mūsmājas bija tieši metrus trīsdesmit aiz vecās muižkalpu un vagara mājas, ko sauca par Balto māju vai Baltiņiem. Pa labi rietumpusē visi zinātnes lauki, ziemeļrietumos dārznieka Dāvida Millera stiklotā saimniecība, ziemeļos strādnieku dārziņi. Dienvidpusē jau pieminētā kalpu māja ar cūku stalli, austrumos lielā govju kūts, dienvidaustrumos mazais kumeļstallis, vēl mazliet uz rietumiem jaunā teļu kūts. Starp mūsu Baložmāju un zinātnes izmēģinājumu lauciņiem — atsevišķs lielā ērzeļa aploks un aploks citiem zirgiem, bet lauciņi pletās visgarām arī uz dienvidrietumiem līdz pat atstatajiem vecajam un jaunajam Rendas šķūņiem.

Baložmāja vai vienkārši Baloži bija divstāvu koka ēka, kādreiz dzeltenī krāsota, bet manā bērnībā jau pelēkdzeltena. Tur pastāvīgi dzīvoja sešas ģimenes — četras apakšstāvā, divas augšstāvā. Vispirms mēs dzīvojām augšstāvā, bet tad pārcēlāmies uz leju, blakus Krūkļu ģimenes telpām. Virtuvju logi mums un kaimiņiem bija rietumpusē, mūsu guļamistaba dienvidrietumos, bet Krūkļiem ziemeļrietumos. Virtuves nebija plašas, bet mājīgas. Starp mūsu un Krūkļu virtuvēm iemūrēta maizes krāsns, ko lietojām pārmaiņus katrs no savas puses. Mamma bieži cepa mājas maizi. Metriniece malka krāsniņ vienmēr stāvēja nokrauta šķūnītī īpašā strēķī. Gan krāsns, gan virtuves plīts ar siltummūrīti guļamistabai bija vietējā amatnieka Dāvida Telles mūrēti, kvalitatīvs meistara darbs.

Blakus virtuvei lielā guļam un dzīvojamā istaba. Iepretī durvīm apaļais ēdamgalds ar četriem Karēlijas bērza koka krēsliem, pie kaimiņu puses sienas Haralds guļamvieta. Lielais skapis nošķīra tēva un mātes guļvietu no pārējās istabas daļas. Pie virtuves sienas siltummūrīša mana gulta, bet starp gultu un durvīm galds abu puiku mācību vajadzībai. Pa labi, stūrī starp durvīm un logu, lielais spogulis

ar skapīti naudai un dokumentiem. Uz loga palodzes paliktņa mammas istabas puķu saimniecība. Vēl istabā uz grīdas stāvēja galdnieka Kristapa Zelmeņa taisīts koka trauks ar spāniešu rozes stādu, bet uz puķu galdiņa blakus spogulim liellapains gumijkoks. Arī uz virtuves palodzes fukšijas pods un ģerānija rozā ziediem. Ists „ziemas dārzs”, ko visi palīdzējām apkopt!

Atgriežoties no lielās istabas virtuvītē, pa kreisi bija durvis uz pieliekamo kambari, kur no grīdas līdz griestiem ierīkoti parocīgi plaukti. No virtuves varēja izkļūt priekšnamā. Pie ieejas durvīm tur stāvēja lopu barības kapājamā sile ar kapājamo dzelzi, stūrī veļas baļļa, tālāk sols četriem ūdens spaiņiem, bet pa labi no ieejas piena separatora galdiņš ar vācu laika pienmašīnu. Pie ārējās sienas starp pienmašīnu un ūdens traukiem — koka muca gurķu skābēšanai. Priekšnamā no āra bija jākāpj pa trim kāpņu pakāpieniem. Visiem ēkas logiem ārpusē pierīkoti slēģi.

Mūsu dzīvojamās istabas galā vasarās ziedēja mammas puķu dārziņš, bet starp tā sētiņu un mājas stūri tēvs uzmeistaroja beņķīti sēdēšanai. Starp kaimiņu virtuvju logiem stāvēja garāks sols, bet augstāk, logu slēģu starpā, tēvs pienagloja kadiķa zara „laika rādītāju”. Tas bija īsts barometrs, ko mēs, puikas, bieži vērojām. Ja gaisa mitrums palielinājās, zars liecās uz leju, ja bija sauss, tas slējās augšup.

Starp lielā ērzeļa aploku un mūsmāju, skaists koka latiņu žodziņš ar ierīkotiem vārtiņiem apjoza mazo augļu-ogu stādījumu un sakņu dārzu. Starp aploku un dārziņa attālākās malas žogu stiepās ceļš uz zinātnieku lauciņiem, siltumnīcām un lecektīm. Tā bija manas bērnības pasaule.

Togad paskrēja garām visi termiņi, lai pacietīgi gaidītu atgriežamies no meža darbiem tēvu un vectēvu. Gājām uz tuvīno Jaunmājas pļavas stūri, kur noskatījām piemērotu eglīti. Vēlāk izrādījās, ka gar pienotavas galu esam nogriezušies tieši tai brīdī, kad tēvs ar vectēvu zirga ragavu aizjūgos šķērso Cildiņu-Zemeņu lauka nogabalu.

Mēs ar mammu bridām pirmie, bet Jaunmāju pļavā Hariņš, vilkdams nopakaļus ragutiņas, mūs panāca. Sniegā pēdas labi saredzamas! Mamma nesa vectēva dāvātu cirvīti, kuram pietā izliets zīmoga nospiedums. Tādus parasti lieto mežsargi, kad jāiezīmē mežā izcērtamie koki. Mūsu atrastā eglīte patika arī mammai. Cirtām tik nost, uzsējām uz ragutiņām un priecīgi bridām mājup.

Tikko tikām garām Putnu mājai, kad muižas parka ceļa līkumā izgriezās seši vienzirga ragavu pajūgi. Vesela karavāna! Nu